

**چکیده نتایج طرح آمارگیری نیروی کار
تابستان ۱۳۹۷**

مرکز آمار ایران

اشتغال و بیکاری، از جمله موضوع‌های اساسی اقتصاد هر کشوری است، به‌گونه‌ای که افزایش اشتغال و کاهش بیکاری، به‌عنوان یکی از شاخص‌های توسعه‌یافتگی جوامع تلقی می‌شود. نرخ بیکاری یکی از شاخص‌هایی است که برای ارزیابی شرایط اقتصادی کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد. از سال ۱۳۷۶ اطلاعات بازار کشور از طریق طرح "آمارگیری از ویژگی‌های اشتغال و بیکاری خانوار" حاصل می‌شد که به منظور بهبود کیفیت و انطباق بیشتر با مفاهیم بین‌المللی به‌ویژه سازمان بین‌المللی کار^۱، مورد بازنگری قرار گرفت تا به صورت طرح فعلی و با عنوان "طرح آمارگیری نیروی کار" به اجرا در آید. "طرح آمارگیری نیروی کار" اولین بار در سال ۱۳۸۴ آغاز شد و از آن زمان تاکنون در ماه میانی هر فصل اجرا شده است.

"طرح آمارگیری نیروی کار" با هدف شناخت ساختار و وضعیت جاری نیروی کار و تغییرات آن اجرا می‌شود. این هدف از طریق «برآورد شاخص‌های فصلی و سالانه‌ی نیروی کار در سطح کل کشور و استان‌ها»، «برآورد تعداد سالانه در سطح کل کشور و استان‌ها»، «برآورد تغییرات فصلی و سالانه‌ی شاخص‌های نیروی کار در سطح کل کشور و استان‌ها» و «برآورد تغییرات سالانه‌ی شاخص‌های نیروی کار در سطح استان‌ها» تأمین می‌شود.

جامعه تحت پوشش طرح آمارگیری نیروی کار مجموعه افرادی است که طبق تعریف، عضو خانوارهای معمولی ساکن یا گروهی در نقاط شهری یا روستایی کشور هستند. لذا، این طرح اعضای خانوارهای معمولی غیر ساکن و اعضای خانوارهای موسسه‌ای را پوشش نمی‌دهد. روش آمارگیری در این طرح به صورت خوشه‌ای دو مرحله‌ای طبقه‌بندی شده است. در این طرح، علاوه بر برآورد سطوح، برآورد تغییرات نیز مورد نظر است، از این رو از روش نمونه‌گیری چرخشی استفاده می‌شود. نمونه‌گیری چرخشی با ثابت نگه‌داشتن بخشی از واحدهای نمونه بین دو فصل آمارگیری و تغییر بقیه واحدها، به بهترین نحو، امکان برآورد سطوح و تغییرات را فراهم می‌کند. با توجه به اهداف طرح، الگوی چرخش انتخابی برای این طرح، یک «الگوی ۲-۲-۲» است، یعنی طی دوره‌ی نمونه‌ی پایه^۲ از هر خانوار نمونه، حداکثر چهار بار آمارگیری به عمل می‌آید، به این ترتیب که خانوار، دو فصل متوالی در نمونه است، سپس به طور موقت برای دو فصل متوالی از نمونه خارج می‌شود، بعد مجدداً برای دو فصل متوالی به نمونه باز می‌گردد و پس از آن تا انتهای سال‌های مربوط به دوره نمونه پایه از نمونه خارج می‌شود. لازم به ذکر است که انجام بهینه نمونه‌گیری چرخشی، مستلزم به‌کارگیری نمونه‌ی پایه است. منظور از نمونه‌ی پایه، نمونه‌ای است که می‌توان از آن برای تأمین نیازهای چند آمارگیری یا چند دوره از یک آمارگیری، زیرنمونه‌هایی انتخاب کرد. چارچوب نمونه‌گیری مرحله‌ی اول، از فصل بهار سال ۱۳۹۷، چهارمین نمونه پایه آمارگیری‌های خانواری است. نمونه پایه، واحدهای نمونه‌گیری مرحله‌ی اول (خوشه‌ها) را شامل می‌شود. هر خوشه، شامل یک بلوک/آبادی، بخشی از یک بلوک/آبادی بزرگ یا در مواردی مجموعه‌ای از چند بلوک/آبادی کوچک است که بر اساس اطلاعات سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ ساخته شده است. همچنین با توجه به تغییر و تحولات جمعیتی و واحدهای مسکونی در نقاط شهری، به منظور تهیه‌ی چارچوب مناسب و به‌هنگام، بخشی از خانوارها در محدوده‌ی خوشه‌های نمونه پایه در زمستان ۱۳۹۶ فهرست‌برداری شدند. ولی با توجه به تغییر و تحولات محدود جمعیتی و واحدهای مسکونی در نقاط روستایی از انجام فهرست‌برداری در این نقاط (به‌جز در موارد خاص) صرف‌نظر شد.

شایان ذکر است از بهار ۱۳۹۷ در انتشار نتایج این آمارگیری، فاصله اطمینان^۳ ۹۵٪ برای شاخص نرخ بیکاری ارائه گردیده است. از نظر روش شناسی آماری، این فاصله اطمینان به این معناست که اگر از جامعه آمارگیری چندین نمونه با روش نمونه‌گیری یکسان استخراج شود و بر اساس هر کدام از این نمونه‌ها یک فاصله اطمینان برای مقدار واقعی نرخ بیکاری جامعه محاسبه شود، انتظار داریم ۹۵٪ از این فواصل اطمینان، مقدار واقعی نرخ بیکاری را شامل شود.

۱- International Labour Organization (ILO)

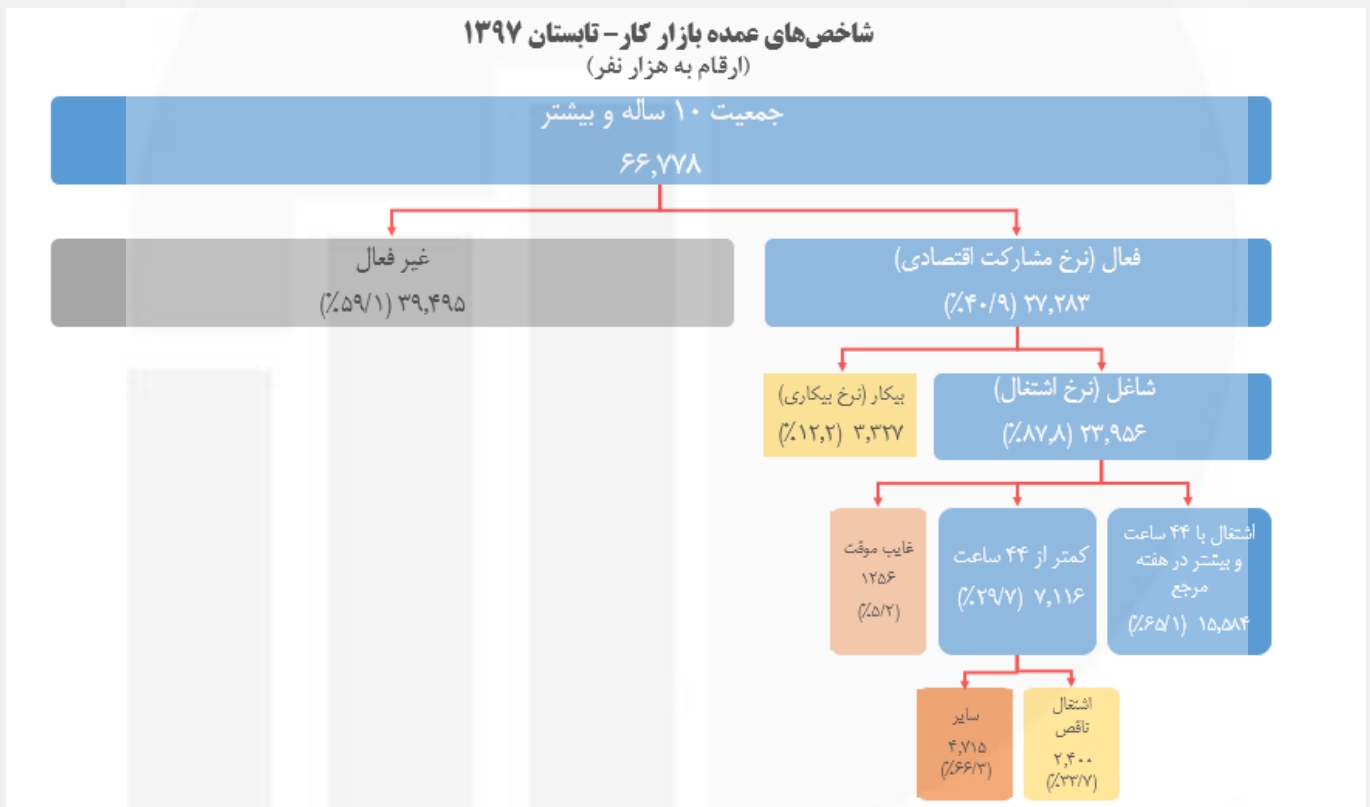
2-Master Sample

3- Confidence Interval

یافته‌ها

براساس نتایج این آمارگیری در تابستان ۱۳۹۷، عمده‌ترین شاخص‌های بازار کار و تغییرات آن در تابستان ۱۳۹۷ نسبت به تابستان ۱۳۹۶ در جدول ۱ ارائه شده است. در جدول ۲ نیز شاخص‌های عمده‌ی بازار کار به تفکیک استان ارائه شده است.

نمودار ۱ شاخص‌های عمده بازار کار در تابستان ۱۳۹۷ را در یک نگاه نشان می‌دهد.

بررسی نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت) جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر نشان می‌دهد که ۴۰/۹ درصد جمعیت در سن کار (۱۰ ساله و بیش‌تر) از نظر اقتصادی فعال بوده‌اند؛ یعنی در گروه شاغلان یا بیکاران قرار گرفته‌اند. هم‌چنین نتایج نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی کم‌تر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال قبل (تابستان ۱۳۹۶)، ۰/۲ درصد افزایش داشته است. بررسی نسبت اشتغال جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر بیانگر آن است که ۳۵/۹ درصد از جمعیت در سن کار (۱۰ ساله و بیش‌تر) شاغل بوده‌اند. این شاخص در بین مردان بیش‌تر از زنان و در نقاط روستایی بیش‌تر از نقاط شهری بوده است.

جدول ۱- شاخص‌های عمده بازار کار و تغییرات آن به تفکیک جنس، نقاط شهری و روستایی در تابستان ۱۳۹۷ نسبت به تابستان ۱۳۹۶ (تعداد، نفر - نرخ، سهم و نسبت: درصد)

شاخص‌های نیروی کار*		کل کشور			مرد		زن	
		تابستان ۱۳۹۷	تابستان ۱۳۹۶	تغییرات	تابستان ۱۳۹۷	تابستان ۱۳۹۶	تغییرات	تابستان ۱۳۹۷
جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر	تعداد	۶۶۷۷۷۶۲۷	۶۶۰۱۷۱۶۳	۷۶۰۴۶۴	۳۳۴۸۶۶۲۶	۳۳۱۱۹۵۷۳	۳۶۷۰۵۳	۳۲۸۹۷۵۸۹
مشارکت اقتصادی	نرخ	۴۰/۹	۴۰/۷	۰/۲	۶۵/۳	۶۵/۱	۰/۲	۱۶/۳
جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر	تعداد	۲۷۲۸۲۵۱۱	۲۶۸۸۷۰۸۷	۳۹۵۴۲۴	۲۱۸۶۵۴۳۵	۲۱۵۴۷۷۳۷	۳۱۷۶۹۸	۵۳۳۹۳۵۰
اشتغال جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر	نسبت	۳۵/۹	۳۶/۰	-۰/۱	۵۸/۶	۵۸/۹	-۰/۳	۱۳/۰
	تعداد	۲۳۹۵۵۶۵۶	۲۳۷۹۷۵۳۳	۱۵۸۱۲۳	۱۹۶۱۳۷۱۱	۱۹۵۰۳۰۱۴	۱۱۰۶۹۷	۴۲۹۴۵۱۹
بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر	نرخ	۱۲/۲	۱۱/۵	۰/۷	۱۰/۳	۹/۵	۰/۸	۱۹/۶
	تعداد	۳۳۲۶۸۵۵	۳۰۸۹۵۵۴	۲۳۷۳۰۱	۲۲۵۱۷۲۳	۲۰۴۴۷۲۲	۲۰۷۰۰۱	۱۰۴۴۸۳۱
بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر	نرخ	۱۲/۲	۱۱/۵	۰/۷	۱۰/۳	۹/۵	۰/۸	۱۹/۷
	تعداد	۳۳۲۱۹۰۵	۳۰۸۶۶۴۹	۲۳۵۲۵۶	۲۲۴۶۷۷۴	۲۰۴۲۰۲۴	۲۰۴۷۵۰	۱۰۴۴۶۲۵
بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله	نرخ	۲۷/۲	۲۶/۹	۰/۳	۲۳/۶	۲۱/۹	۱/۷	۴۵/۷
	تعداد	۸۲۶۳۶۴	۸۴۲۱۰۰	-۱۵۷۳۶	۵۶۱۶۱۷	۵۴۰۸۸۷	۲۰۷۳۰	۳۰۱۲۱۳
بیکاری جوانان ۱۵-۲۹ ساله	نرخ	۲۴/۹	۲۴/۱	۰/۸	۲۰/۸	۱۹/۴	۱/۴	۴۰/۲
	تعداد	۱۷۷۳۵۱۴	۱۷۱۴۹۷۲	۵۸۵۴۲	۱۱۵۴۶۶۷	۱۰۷۵۶۵۱	۷۹۰۱۶	۶۳۹۳۲۰
بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر فارغ‌التحصیل آموزش عالی	نرخ	۱۸/۷	۱۹/۵	-۰/۸	۱۳/۵	۱۳/۶	-۰/۱	۳۰/۴
	تعداد	۱۳۱۳۳۹۶	۱۲۱۷۱۲۳	۹۶۲۷۳	۶۲۲۷۹۳	۵۴۷۰۵۹	۷۵۷۳۴	۶۷۰۰۶۲
اشتغال در بخش کشاورزی	سهم	۱۸/۹	۱۸/۹	۰/۰	۱۸/۳	۱۷/۸	۰/۵	۲۴/۱
	تعداد	۴۵۳۵۷۰۲	۴۵۰۴۸۷۱	۳۰۸۳۱	۳۵۸۰۳۷۷	۳۴۶۸۲۱۵	۱۱۲۱۶۲	۱۰۳۶۶۵۵
اشتغال در بخش صنعت	سهم	۷۵/۶۲۰۲۱	۷۵/۳۷۵۵۱	۲۴۴۷۰	۶۴۶۸۷۸۶	۶۴۷۹۴۳۴	-۱۰۶۴۸	۲۴/۶
	تعداد	۷۵۶۲۰۲۱	۷۵۳۷۵۵۱	۲۴۴۷۰	۶۴۶۸۷۸۶	۶۴۷۹۴۳۴	-۱۰۶۴۸	۱۰۵۸۱۱۶
اشتغال در بخش خدمات	سهم	۴۹/۵	۴۹/۴	۰/۱	۴۸/۸	۴۹/۰	-۰/۲	۵۱/۲
	تعداد	۱۱۸۵۶۵۷۹	۱۱۷۵۱۸۷۱	۱۰۴۷۰۸	۹۵۶۳۴۲۷	۹۵۵۲۸۰۴	۱۰۶۲۳	۲۱۹۹۰۶۶
اشتغال ناقص	سهم	۱۰/۰	۹/۲	۰/۸	۱۱/۱	۱۰/۲	۰/۹	۴/۷
	تعداد	۲۴۰۰۴۹۷	۲۱۹۵۸۵۸	۲۰۴۶۳۹	۲۱۷۰۳۲۵	۱۹۹۱۹۶۶	۱۷۸۳۵۹	۲۰۳۸۹۱
سهم جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش‌تر فارغ‌التحصیل آموزش عالی از کل بیکاران		۳۹/۵	۳۹/۴	۰/۱	۲۷/۷	۲۶/۸	۰/۹	۶۴/۱
سهم جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش‌تر فارغ‌التحصیل آموزش عالی از کل شاغلان		۲۳/۸	۲۱/۱	۲/۷	۲۰/۳	۱۷/۸	۲/۵	۳۵/۶

* علت اختلاف در سرجمع ناشی از گرد کردن ارقام است.

** ارقام بر اساس پیش‌بینی‌های جمعیتی مبتنی بر نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ بروز رسانی شده‌اند.

جدول ۱- شاخص های عمده بازار کار و تغییرات آن به تفکیک جنس، نقاط شهری و روستایی در تابستان ۱۳۹۷ نسبت به تابستان ۱۳۹۶ (تعداد: نفر - نرخ، سهم و نسبت: درصد) (ادامه)

نقاط روستایی			نقاط شهری			شاخص های نیروی کار*	
تغییرات	تابستان ۱۳۹۶**	تابستان ۱۳۹۷	تغییرات	تابستان ۱۳۹۶**	تابستان ۱۳۹۷	تعداد	نرخ
-۷۰۸۴۶	۱۶۴۷۸۸۷۷	۱۶۴۰۸۰۳۱	۸۳۱۳۱۱	۴۹۵۳۸۲۸۵	۵۰۳۶۹۵۹۶	تعداد	جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر
۰/۱	۴۳/۱	۴۳/۲	۰/۲	۳۹/۹	۴۰/۱	نرخ	مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر
-۱۵۷۶۲	۷۱۰۸۷۶۹	۷۰۹۳۰۰۷	۴۱۱۱۸۴	۱۹۷۷۸۳۱۸	۲۰۱۸۹۵۰۴	تعداد	اشتغال جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر
۰/۰	۴۰/۰	۴۰/۰	-۰/۲	۳۴/۷	۳۴/۵	نسبت	بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر
-۳۷۰۶۹	۶۵۵۹۴۳۵۱	۶۵۵۷۲۸۲	۱۹۵۱۹۱	۱۷۲۰۳۱۸۲	۱۷۳۹۸۳۷۳	تعداد	بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر
۰/۴	۷/۲	۷/۶	۰/۸	۱۳/۰	۱۳/۸	نرخ	بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله
۲۱۳۰۷	۵۱۴۴۱۷	۵۳۵۷۲۴	۲۱۵۹۹۴	۲۵۷۵۱۳۶	۲۷۹۱۱۳۰	تعداد	بیکاری جوانان ۲۵-۲۹ ساله
۰/۳	۷/۳	۷/۶	۰/۸	۱۳/۱	۱۳/۹	نرخ	بیکاری جوانان ۳۰-۳۴ ساله
۱۹۴۷۸	۵۱۳۸۶۳	۵۳۳۳۴۱	۲۱۵۷۷۸	۲۵۷۲۷۸۶	۲۷۸۸۵۶۴	تعداد	بیکاری جوانان ۳۵-۳۹ ساله
-۰/۳	۱۸/۲	۱۷/۹	۰/۷	۳۰/۸	۳۱/۵	نرخ	بیکاری جوانان ۴۰-۴۴ ساله
-۸۴۵۱	۱۷۸۷۴۶	۱۷۰۲۹۵	-۷۲۸۵	۶۶۳۳۵۴	۶۵۶۰۶۹	تعداد	بیکاری جوانان ۴۵-۴۹ ساله
-۰/۱	۱۶/۳	۱۶/۲	۱/۳	۲۶/۹	۲۸/۲	نرخ	بیکاری جوانان ۵۰-۵۴ ساله
۱۰۰۳	۳۰۶۰۴۰	۳۱۶۱۴۳	۴۸۴۴۰	۱۴۰۸۹۳۱	۱۴۵۷۳۷۱	تعداد	بیکاری جوانان ۵۵-۵۹ ساله
-۳/۵	۲۶/۵	۲۳/۰	-۰/۵	۱۸/۹	۱۸/۴	نرخ	بیکاری جوانان ۶۰-۶۴ ساله
-۸۵۷۲	۱۴۳۲۹۳	۱۳۴۷۲۱	۱۰۳۴۴۵	۱۰۷۵۲۲۹	۱۱۷۸۶۷۴	تعداد	بیکاری جوانان ۶۵-۶۹ ساله
-۰/۹	۵۲/۳	۵۱/۴	۰/۶	۶/۱	۶/۷	سهم	اشتغال در بخش کشاورزی
-۸۲۴۰۸	۳۴۵۰۶۱۰	۳۳۶۸۲۰۲	۱۱۳۲۳۹	۱۰۵۴۲۶۰	۱۱۶۷۴۹۹	تعداد	اشتغال در بخش صنعت
۰/۲	۲۵/۰	۲۵/۲	-۰/۲	۳۴/۲	۳۴/۰	سهم	اشتغال در بخش خدمات
۲۲۰۲	۱۶۴۷۸۶۰	۱۶۵۰۰۶۲	۲۲۲۶۹	۵۸۸۹۶۹۰	۵۹۱۱۹۵۹	تعداد	اشتغال ناقص
۰/۸	۲۲/۷	۲۳/۵	-۰/۳	۵۹/۶	۵۹/۳	سهم	سهم جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش تر
۴۳۴۵۰	۱۴۹۵۵۶۶	۱۵۳۹۰۱۶	۶۱۲۵۹	۱۰۲۵۶۳۰۴	۱۰۳۱۷۵۶۳	تعداد	سهم جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش تر
۱/۷	۱۱/۳	۱۳/۰	۰/۵	۸/۴	۸/۹	سهم	سهم شاغلان آموزش عالی از کل شاغلان
۱۰۳۲۱۴	۷۴۷۸۰۹	۸۵۱۰۲۳	۱۰۱۴۲۵	۱۴۴۸۰۴۸	۱۵۴۹۴۷۳	تعداد	
-۲/۸	۲۷/۹	۲۵/۱	۰/۴	۴۱/۸	۴۲/۲	سهم	
۰/۹	۶/۰	۶/۹	۳/۳	۲۶/۸	۳۰/۱	سهم	

* علت اختلاف در سرجمع ناشی از گرد کردن ارقام است.

** ارقام بر اساس پیش بینی های جمعیتی مبتنی بر نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ بروز رسانی شده اند.

بررسی اشتغال در بخش های عمده فعالیت اقتصادی نشان می دهد که بخش خدمات با ۴۹/۵ درصد بیشترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است. در مراتب بعدی، بخش های صنعت با ۳۱/۶ درصد و کشاورزی با ۱۸/۹ درصد قرار دارند. سهم شاغلان بخش کشاورزی در تابستان ۱۳۹۷ نسبت به فصل مشابه سال قبل هیچگونه تغییری نداشته است؛ در حالی که از سهم شاغلان بخش صنعت ۰/۱ درصد کاسته و به سهم شاغلان بخش خدمات ۰/۱ درصد افزوده شده است.

بررسی نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش تر نشان می دهد که ۱۲/۲ درصد از جمعیت فعال، بیکار بوده اند. همچنین بر اساس فاصله

اطمینان ۹۵٪ نرخ بیکاری کل کشور بین ۱۱/۷ درصد تا ۱۲/۷ درصد با نقطه مرکزی ۱۲/۲ درصد بدست آمده است؛ بدین معنی که این فاصله با اطمینان ۹۵ درصد، مقدار واقعی نرخ بیکاری کل کشور را دربر می‌گیرد. بر اساس این نتایج، نرخ بیکاری در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بیش‌تر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ بیکاری کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال قبل (تابستان ۱۳۹۶)، ۰/۷ درصد افزایش داشته است.

بررسی نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر نشان می‌دهد که ۱۲/۲ درصد از جمعیت فعال، بیکار بوده‌اند. بر اساس این نتایج، نرخ بیکاری در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بیش‌تر بوده است. این نرخ در تابستان ۱۳۹۷ نسبت به فصل مشابه سال قبل افزایش ۰/۷ درصدی را تجربه کرده است.

بررسی نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله حاکی از آن است که ۲۷/۲ درصد از جمعیت فعال این گروه سنی بیکار بوده‌اند. این شاخص در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بیش‌تر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص نسبت به فصل مشابه در سال گذشته ۰/۳ درصد افزایش یافته است.

نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۹ ساله نیز حاکی از آن است که ۲۴/۹ درصد از جمعیت فعال ۱۵-۲۹ ساله بیکار بوده‌اند. این شاخص در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بیش‌تر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۹ ساله نشان می‌دهد که این شاخص نیز نسبت به فصل مشابه در سال گذشته ۰/۸ درصد افزایش پیدا کرده است.

بررسی نرخ بیکاری جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر فارغ التحصیل آموزش عالی، نشان می‌دهد ۱۸/۷ درصد جمعیت فعال فارغ التحصیل آموزش عالی بیکار بوده‌اند. این نرخ در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط روستایی نسبت به نقاط شهری بیش‌تر بوده است. بررسی روند تغییرات این نرخ حاکی از کاهش ۰/۸ درصدی در تابستان ۱۳۹۷ نسبت به فصل مشابه سال قبل است.

سهم اشتغال ناقص نشان می‌دهد که ۱۰/۰ درصد جمعیت شاغل، دارای اشتغال ناقص بوده‌اند. این شاخص در بین مردان بیش‌تر از زنان و در نقاط روستایی بیش‌تر از نقاط شهری بوده است. سهم اشتغال ناقص در تابستان ۱۳۹۷ نسبت به فصل مشابه سال قبل ۰/۸ درصد افزایش داشته است.

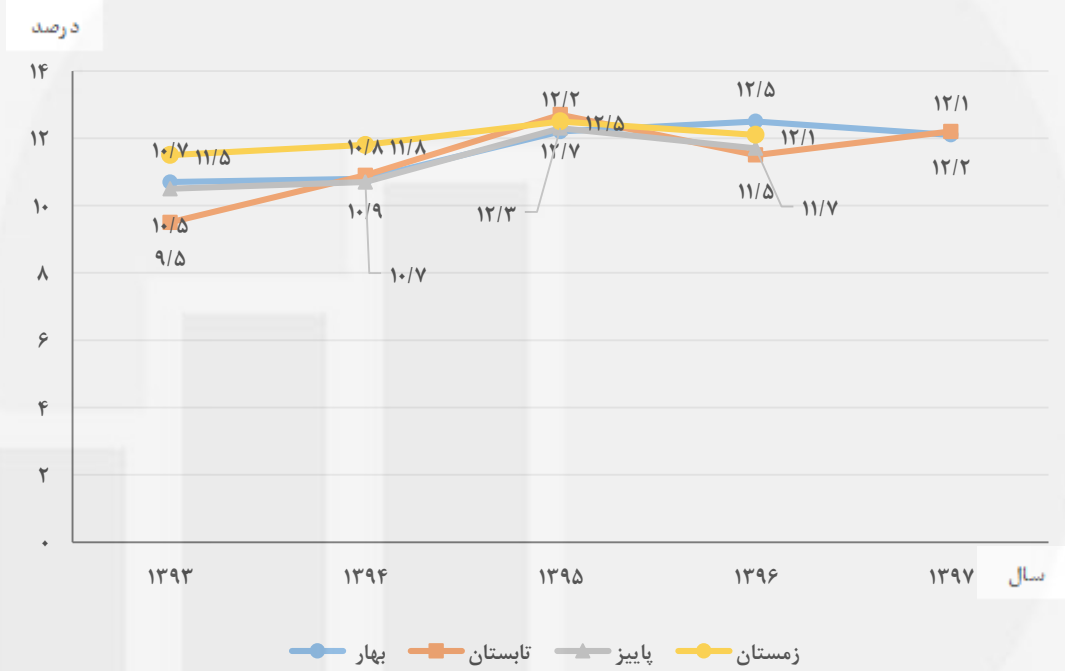
بررسی سهم شاغلین ۱۰ ساله و بیش‌تر با ساعت کار معمول ۴۹ ساعت و بیش‌تر نشان می‌دهد، ۴۱/۰ درصد شاغلین، به‌طور معمول، ۴۹ ساعت و بیش‌تر در هفته کار می‌کنند. این شاخص که یکی از نماگرهای کار شایسته است نشان می‌دهد در کشور سهم زیادی از شاغلین بیش‌تر از استاندارد کار می‌کنند. این شاخص نسبت به فصل مشابه سال قبل ۰/۲ درصد افزایش داشته است.

در تابستان ۱۳۹۷ سهم جمعیت بیکار فارغ التحصیل آموزش عالی از کل بیکاران ۳۹/۵ درصد بوده است. این سهم در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بالاتر است. بررسی تغییرات این شاخص نشان می‌دهد که نسبت به فصل مشابه سال قبل ۰/۱ درصد افزایش داشته است.

در تابستان ۱۳۹۷ سهم جمعیت شاغل فارغ التحصیل آموزش عالی از کل شاغلان ۲۳/۸ درصد بوده است. این سهم در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بالاتر است. بررسی تغییرات این شاخص نشان می‌دهد که نسبت به فصل مشابه سال قبل ۲/۷ درصد افزایش داشته است.

نمودار ۲، نرخ بیکاری در فصول متوالی ۱۳۹۳ لغایت ۱۳۹۷ را نشان می‌دهد.

نمودار ۲- تغییرات نرخ بیکاری در فصول متوالی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۷

جدول ۲ برخی از شاخص‌های عمده بازار کار را به تفکیک استان در تابستان ۱۳۹۷ در مقایسه با تابستان ۱۳۹۶ نشان می‌دهد.

جدول ۲- شاخص‌های عمده بازار کار به تفکیک استان در تابستان ۱۳۹۷ در مقایسه با تابستان ۱۳۹۶* (درصد)

استان	نرخ مشارکت اقتصادی		نسبت اشتغال		نرخ بیکاری	
	تابستان ۱۳۹۶	تابستان ۱۳۹۷	تابستان ۱۳۹۶	تابستان ۱۳۹۷	تابستان ۱۳۹۷	
					فاصله اطمینان ۹۵٪	برآورد نقطه‌ای
کل کشور	۴۰/۷	۴۰/۹	۳۶/۰	۳۵/۹	(۱۱/۷-۱۲/۷)	۱۲/۲
آذربایجان شرقی	۴۳/۸	۴۰/۸	۳۹/۷	۳۶/۶	(۹/۰-۱۱/۸)	۱۰/۴
آذربایجان غربی	۴۵/۶	۴۳/۵	۴۰/۴	۳۷/۱	(۱۲/۷-۱۷/۰)	۱۴/۸
اردبیل	۴۵/۶	۴۴/۹	۴۱/۱	۴۱/۵	(۵/۶-۹/۴)	۷/۵
اصفهان	۴۱/۵	۴۴/۹	۳۵/۸	۳۸/۱	(۱۳/۰-۱۷/۱)	۱۵/۰
البرز	۳۷/۵	۳۹/۰	۳۲/۴	۳۳/۶	(۱۲/۱-۱۵/۵)	۱۳/۸
ایلام	۳۵/۴	۳۶/۳	۳۱/۳	۳۲/۰	(۹/۶-۱۴/۱)	۱۱/۸
بوشهر	۳۷/۱	۳۸/۲	۳۳/۱	۳۴/۰	(۸/۹-۱۳/۲)	۱۱/۰
تهران	۴۰/۵	۳۹/۹	۳۵/۴	۳۴/۶	(۱۱/۵-۱۵/۲)	۱۳/۳
چهارمحال و بختیاری	۴۰/۴	۴۲/۲	۳۳/۱	۳۶/۴	(۱۱/۴-۱۶/۴)	۱۳/۹
خراسان جنوبی	۴۱/۲	۴۰/۲	۳۶/۴	۳۶/۶	(۷/۱-۱۰/۶)	۸/۹
خراسان رضوی	۴۴/۸	۴۲/۱	۴۰/۴	۳۷/۵	(۹/۳-۱۲/۵)	۱۰/۹
خراسان شمالی	۴۷/۲	۴۶/۸	۴۲/۶	۴۲/۲	(۷/۸-۱۱/۸)	۹/۸
خوزستان	۳۸/۸	۳۹/۷	۳۳/۱	۳۳/۵	(۱۳/۹-۱۷/۳)	۱۵/۶
زنجان	۴۵/۱	۴۳/۸	۴۰/۸	۴۰/۷	(۵/۷-۸/۵)	۷/۱
سمنان	۳۹/۵	۳۸/۱	۳۶/۸	۳۵/۴	(۵/۵-۸/۷)	۷/۱
سیستان و بلوچستان	۳۰/۷	۳۴/۱	۲۷/۴	۲۸/۹	(۱۲/۲-۱۸/۳)	۱۵/۳
فارس	۴۰/۶	۴۰/۵	۳۶/۶	۳۷/۰	(۷/۳-۱۰/۱)	۸/۷
قزوین	۳۸/۴	۴۳/۹	۳۴/۲	۳۹/۱	(۹/۱-۱۲/۹)	۱۱/۰
قم	۳۵/۳	۳۶/۱	۳۱/۸	۳۱/۷	(۱۰/۰-۱۴/۲)	۱۲/۱
کردستان	۴۲/۶	۴۳/۲	۳۷/۷	۳۸/۳	(۹/۱-۱۳/۶)	۱۱/۳
کرمان	۴۰/۰	۴۰/۴	۳۵/۴	۳۵/۴	(۱۰/۲-۱۴/۶)	۱۲/۴
کرمانشاه	۴۲/۰	۴۳/۲	۳۴/۵	۳۶/۱	(۱۴/۱-۱۸/۷)	۱۶/۴
کهگیلویه و بویراحمد	۳۷/۶	۳۸/۰	۳۳/۶	۳۲/۱	(۱۲/۱-۱۸/۹)	۱۵/۵
گلستان	۳۶/۸	۳۷/۹	۳۲/۶	۳۴/۵	(۷/۳-۱۰/۶)	۸/۹
گیلان	۴۳/۵	۴۳/۱	۳۹/۵	۳۷/۶	(۱۰/۲-۱۵/۱)	۱۲/۶
لرستان	۳۵/۶	۳۷/۶	۳۱/۵	۳۲/۸	(۱۰/۷-۱۵/۰)	۱۲/۹
مازندران	۴۱/۳	۴۱/۶	۳۷/۵	۳۷/۴	(۸/۲-۱۱/۸)	۱۰/۰
مرکزی	۳۶/۶	۳۵/۱	۳۳/۸	۳۱/۷	(۷/۴-۱۱/۸)	۹/۶
هرمزگان	۳۹/۲	۳۸/۷	۳۴/۹	۳۳/۹	(۱۰/۰-۱۴/۹)	۱۲/۵
همدان	۴۱/۷	۴۴/۷	۳۷/۸	۴۱/۸	(۵/۱-۷/۹)	۶/۵
یزد	۴۲/۳	۴۳/۴	۳۷/۲	۳۷/۳	(۱۱/۶-۱۶/۷)	۱۴/۱

*ارقام بر اساس پیش بینی‌های جمعیتی مبتنی بر نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ بروز رسانی شده‌اند.

تعاریف و مفاهیم :

اندازه‌گیری اشتغال و بیکاری در طرح آمارگیری نیروی کار مرکز آمار ایران تا جایی که ممکن است از تعاریف و مفاهیم بین المللی جدید و بر اساس سیزدهمین کنفرانس بین المللی آمارشناسان کار^۱ که در سال ۱۹۸۳ برگزار گردید (ICLS 1983) ، تبعیت می‌کند.

کار: برای تعیین چگونگی فعالیت اقتصادی افراد از کلمه کلیدی کار استفاده شده است. کار آن دسته از فعالیت‌های اقتصادی (فکری یا بدنی) است که به منظور کسب درآمد (نقدی یا غیرنقدی) صورت پذیرد و هدف آن تولید کالا یا ارائه خدمت باشد. افرادی که کار می‌کنند به طور عمده به دو گروه خود اشتغال (افرادی که برای خود کار می‌کنند) و مزد و حقوق‌بگیر (افرادی که در قبال کار خود مزد و حقوق می‌گیرند) تقسیم می‌شوند.

زمان آماری (هفته مرجع): زمان آماری برای تعیین وضع فعالیت، دومین و سومین هفته‌ی تقویمی (شنبه تا جمعه) ماه میانی هر فصل است که هفته‌ی مرجع نامیده می‌شود.

شاغل: افراد ۱۰ ساله و بیش‌تر که در طول هفته‌ی مرجع، طبق تعریف کار، حداقل یک ساعت کار کرده و یا بنا به دلایلی به طور موقت کارشان را ترک کرده باشند. افرادی که بدون دریافت مزد برای یکی از اعضای خانوار خود که با وی نسبت خویشاوندی دارند، کار می‌کنند (کارکنان فامیلی بدون مزد)؛ کارآموزانی که در دوره‌ی کارآموزی فعالیتی در ارتباط با فعالیت مؤسسه‌ی محل کارآموزی انجام می‌دهند، یعنی مستقیماً در تولید کالا یا ارائه خدمات سهیم هستند؛ محصلانی که در هفته‌ی مرجع مطابق تعریف، کار کرده‌اند و تمام افرادی که در نیروهای مسلح به صورت کادر دائم یا موقت خدمت می‌کنند (نیروهای مسلح شامل پرسنل کادر، درجه‌داران و سربازان وظیفه‌ی نیروهای نظامی و انتظامی) از جمله گروه‌های افراد شاغل محسوب می‌شوند.

بیکار: افراد ۱۰ ساله و بیش‌تر که سه ضابطه را به طور توأم دارا باشند: ۱- در هفته‌ی مرجع فاقد کار باشند (دارای اشتغال مزدبگیری یا خوداشتغالی نباشند)؛ ۲- در هفته‌ی مرجع و سه هفته قبل از آن جویای کار باشند (اقدامات مشخصی را به منظور جستجوی اشتغال مزدبگیری و یا خوداشتغالی به عمل آورده باشند) و ۳- در هفته‌ی مرجع و یا هفته‌ی بعد از آن برای اشتغال مزدبگیری یا خوداشتغالی، آماده برای کار باشند. افرادی که به دلیل آغاز به کار در آینده و یا انتظار بازگشت به شغل قبلی جویای کار نبوده، ولی فاقد کار و آماده برای کار بوده‌اند، نیز بیکار محسوب می‌شوند.

نیروی کار (جمعیت فعال): مجموع جمعیت شاغل و بیکار است.

اشتغال ناقص: افراد دارای اشتغال ناقص شامل تمام شاغلانی است که در هفته‌ی مرجع، حاضر در سرکار یا غایب موقت از محل کار بوده و به دلایل اقتصادی نظیر رکود کاری، پیدا نکردن کار با ساعت کار بیش‌تر، قرار داشتن در فصل غیرکاری و... کم‌تر از ۴۴ ساعت کار کرده، خواهان و آماده برای انجام کار اضافی در هفته مرجع بوده‌اند.

1. ILO, Thirteenth International Conference of Labour Statisticians (Geneva, 1983).

شاخص‌ها

نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت اقتصادی)

عبارت است از نسبت جمعیت فعال (شاغل و بیکار) ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر) به جمعیت در سن کار، ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)، ضرب‌در ۱۰۰.

$$\text{نرخ مشارکت اقتصادی} = \frac{\text{جمعیت فعال ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)}}{\text{جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)}} \times 100$$

نسبت اشتغال

عبارت است از نسبت جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر) به کل جمعیت در سن کار، ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)، ضرب‌در ۱۰۰.

$$\text{نسبت اشتغال} = \frac{\text{جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)}}{\text{جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)}} \times 100$$

نرخ بیکاری

عبارت است از نسبت جمعیت بیکار به جمعیت فعال (شاغل و بیکار)، ضرب‌در ۱۰۰.

$$\text{نرخ بیکاری} = \frac{\text{جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)}}{\text{جمعیت فعال ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)}} \times 100$$

نرخ اشتغال

عبارت است از نسبت جمعیت شاغل به جمعیت فعال (شاغل و بیکار)، ضرب‌در ۱۰۰.

$$\text{نرخ اشتغال} = \frac{\text{جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)}}{\text{جمعیت فعال ۱۰ ساله و بیش‌تر (یا ۱۵ ساله و بیش‌تر)}} \times 100 = 100 - \text{نرخ بیکاری}$$

نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۵-۲۹ ساله)

عبارت است از نسبت جمعیت بیکار ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۵-۲۹ ساله) به جمعیت فعال ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۵-۲۹ ساله)، ضرب‌در ۱۰۰.

$$\text{نرخ بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۵-۲۹ ساله)} = \frac{\text{جمعیت بیکار ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۵-۲۹ ساله)}}{\text{جمعیت فعال ۱۵-۲۴ ساله (یا ۱۵-۲۹ ساله)}} \times 100$$

نرخ بیکاری فارغ التحصیلان آموزش عالی

عبارت است از نسبت جمعیت بیکار فارغ التحصیل آموزش عالی به جمعیت فعال فارغ التحصیل آموزش عالی، ضرب در ۱۰۰.

$$\text{نرخ بیکاری فارغ التحصیلان آموزش عالی} = \frac{\text{جمعیت بیکار فارغ التحصیل آموزش عالی}}{\text{جمعیت فعال فارغ التحصیل آموزش عالی}} \times 100$$

سهم جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش تر فارغ التحصیل آموزش عالی

عبارت است از نسبت جمعیت بیکار فارغ التحصیل آموزش عالی به کل جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش تر، ضرب در ۱۰۰.

$$\text{سهم جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش تر آموزش عالی} = \frac{\text{جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش تر آموزش عالی}}{\text{جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش تر}} \times 100$$

سهم جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش تر فارغ التحصیل آموزش عالی

عبارت است از نسبت جمعیت شاغل فارغ التحصیل آموزش عالی به کل جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش تر، ضرب در ۱۰۰.

$$\text{سهم جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش تر فارغ التحصیل آموزش عالی} = \frac{\text{جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش تر فارغ التحصیل آموزش عالی}}{\text{جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش تر}} \times 100$$

سهم اشتغال ناقص

عبارت است از نسبت جمعیت دارای اشتغال ناقص به جمعیت شاغل، ضرب در ۱۰۰.

$$\text{سهم اشتغال ناقص} = \frac{\text{جمعیت دارای اشتغال ناقص}}{\text{جمعیت شاغل}} \times 100$$